

**Państwowe Gospodarstwo Leśne
Lasy Państwowe**

Ochrona jezior lobeliowych a gospodarka leśna

Gdańsk, 16 grudnia 2016

Gospodarka leśna uznawana jest za najbliższy naturalnemu, a zatem najbardziej korzystny z punktu widzenia ochrony jezior sposób użytkowania ich zlewni.

Mimo to niektóre zabiegi związane z hodowlą i użytkowaniem lasu, a w szczególności z pozyskaniem drewna, prowadzone w otoczeniu jezior mogą niekorzystnie wpływać na specyfikę hydrochemiczną ich wód, a tym samym na jego wartość przyrodniczą.

W latach dziewięćdziesiątych ubiegłego stulecia nastąpiły zmiany w zasadach gospodarowania w Lasach Państwowych.

Zmieniono ustawę o lasach podstawowy akt prawny regulujący gospodarkę leśną w Polsce

- Lasy Państwowe mają obowiązek prowadzenia gospodarki trwale zrównoważonej, ze szczególnym uwzględnieniem ochrony, między innymi wód i ich zlewni (art 7)
- odejście od gospodarki towarowej na rzecz gospodarki wielofunkcyjnej,
- szczególny nacisk na potrzeby ochrony przyrody.

zarządzeniem Nr 11A (Zarządzenie Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z 11 maja 1999).

- stanowiło zbiór wytycznych, dla działalności gospodarczej LP, opartej na podstawach ekologicznych,
- wskazana została potrzeba odejścia od uproszczonej i schematycznej gospodarki leśnej, powodującej postępujące zubożenie biocenoz leśnych.

Późniejsze lata to okres przejściowy w Lasach Państwowych, czas przestawienia się na nowe tory modelu leśnictwa, zarówno w terenie, jak i w ramach prac nad nowymi dokumentami stanowiącymi wytyczne do działalności LP.

obecnie pakiet instrukcji wykonawczych do działalności LP:

- „Instrukcja urządzania lasu”
 - „Zasady hodowli lasu”
 - „Instrukcja ochrony lasu”
-
- Instrukcje te są efektem pracy zespołów specjalistów z różnych dziedzin oprócz leśnictwa, także przyrodników.
 - Instrukcje te w sprawie ochrony wód i ogólnej ochrony przyrody „przejęły” wytyczne zawarte w zarządzeniu 11A z 1999 r.

Działania Lasów Państwowych ukierunkowane na ochronę wód, oprócz wcześniej wymienionych w „Instrukcji Ochrony Lasu” i „Zasadach Hodowli Lasu” określone są także przepisami Rozporządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 25 sierpnia 1992 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu uznania lasów za ochronne oraz szczegółowych zasad prowadzenia w nich gospodarki leśnej.

Przepisy te wskazują tereny wokół jezior jako lasy, które mogą być uznane za wodochronne

W lasach uznanych za wodochronne pozyskanie drewna nie wynika z czynników ekonomicznych, rynkowych ,lecz z potrzeb kształtowania lasu stabilnego, odpornego na czynniki zewnętrzne - wiatr czy owady.

Szczególnym celem tak prowadzonego drzewostanu jest ochrona zlewni jezior.

Paragraf trzeci przytoczonego rozporządzenia ogranicza także działania techniczne ingerujące bezpośrednio w zlewnię jezior.

np. regulacja stosunków wodnych

Bezpośrednia ingerencja w warunki hydrologiczne jezior jest znaczącym zagrożeniem dla ich specyfiki.
Prowadzone powszechnie w przeszłości odwodnienia lasów bagiennych oraz śródleśnych torfowisk i zabagnień w istotny sposób naruszyły specyfikę wielu jezior lobeliowych

- Mimo niepełnego uregulowania przepisami, generalnie nie wykonuje się obecnie w Lasach Państwowych nowych odwodnień. Zdarzają się natomiast przypadki odnawiania starych sieci melioracyjnych
- Dzięki zmianie idei gospodarowania lasami Lasy Państwowe zazwyczaj świadomie i ze zrozumieniem podchodzą do konieczności odcinania nienaturalnego dopływu materii do jezior, a jednocześnie do ochrony obszarów bagiennych.

Zgodnie z przepisami ustawy o lasach Lasy Państwowe, są zobowiązane do udostępniania lasu społeczeństwu.

Ustawa wymienia szczególne przypadki w których to Nadleśniczy ogranicza na stałe lub czasowo wstęp do lasu (artykułu 26 ustawa z 28 września 1991).

Przepisy te dotyczą gruntów leśnych. Żaden z tych punktów nie odnosi się bezpośrednio do ochrony wód ani do siedlisk przyrodniczych jakimi są jeziora lobeliowe.

Zważywszy że skutkiem nadmiernej presji turystycznej jest zawsze wydeptywanie runa na obrzeżach jezior, wskazane byłoby ograniczenie dostępności tych miejsc.

Ochronę powierzchni leśnej stanowiącej ekoton pomiędzy jeziorem a lasem nadleśnictwo może zrealizować poprzez ukierunkowanie ruch turystycznego określając np. miejsca do wypoczynku, czy postoju pojazdów, odpowiednio te miejsca zagospodarowując, np. oznaczając i odgradzając.

wskazania i rekomendacje do formułowania zapisów PZO obszarów Natura 2000,

1 Działania z zakresu leśnictwa

A. W strefie ochronnej jezior lobeliowych (ryc. 1; obejmować może ona całą zlewnię bezpośrednią jeziora, część zlewni w granicach obszaru Natura 2000 lub np. pas o szerokości ok. 100 m od brzegów jeziora, w zależności od lokalnych uwarunkowań (por. rozdz. dot. zapisów PZO):

- w przypadku gdy ma ona charakter borowy należy odejść od rębni zupełnych wielkopowierzchniowych (Ia) na rzecz rębni smugowych, ewentualnie pasowych (Ic, Ib); gdy siedlisko jest żyzniejsze, w strefie tej nie stosować w ogóle rębni zupełnych (rozwiązania te każdorazowo należy uzgadniać z właściwym terytorialnie zarządcą terenu - nadleśniczym);

- skład gatunkowy drzewostanów należy projektować zgodnie z danym siedliskiem;
- należy do minimum ograniczać zniszczenie pokrywy runa leśnego podczas wykonywania prac pozyskania drewna.

B. W bezpośrednim otoczeniu jeziora, tj. w strefie ekotonu (ryc. 1; jedna lub dwie wysokości drzewostanu; 25-50 m):

- w pasie o szerokości jednej wysokości drzewostanu (ok. 25 m) nie należy docinać drzewostanu do brzegu jeziora, pozostawiając w ten sposób trwały ekoton (ryc. 1); w przypadku zlewni o charakterze borowym należy planować ekotony szersze, do dwóch wysokości drzewostanu (ok. 50 m);
- należy dążyć do składu gatunkowego zgodnego z lokalnym, kształtowanym przez bliskość zbiornika wodnego, siedliskiem;
- w trakcie wykonywania cięć rębnych należy lokalizować tu kępy starodrzewiu do naturalnego rozpadu.

2. Udostępnienie turystyczne i rekreacyjne

- jeżeli jest to możliwe należy ograniczać udostępnienie turystyczne jezior lobeliowych;
- w przypadku wzmożonego ruchu turystycznego w otoczeniu jezior lobeliowych należy podejmować działania zmierzające do jego ukierunkowania.

3. Dodatkowe formy ochrony obszarowej

- drzewostany w strefie ochronnej jezior lobeliowych należy zaliczać do kategorii lasów wodochronnych;
- w przypadku szczególnie cennych jezior lobeliowych należy dążyć do obejmowania zbiorników wraz z obrzeżami ochroną rezerwatową; wskazane jest w tym przypadku na etapie prac nad PZO uzgadnianie ich przyszłych granic; w granicach tych sugeruje się wprowadzać zapis o wyłączeniu z wszelkiego użytkowania, w celu zapewnienia stopniowej pełnej naturalizacji obrzeży zbiorników; podejmowanie działań z zakresu leśnictwa wskazane jest wówczas jedynie w sytuacji, gdy skład drzewostanu jest niezgodny z potencjałem siedliska i konieczna jest jego przebudowa;
- obrzeża jezior lobeliowych o charakterze zatorfień, nieleśnych torfowisk oraz borów i lasów bagiennych należy wyłączać z gospodarki leśnej.

4. Ochrona warunków hydrologicznych zlewni

- nie należy odwadniać terenów podmokłych do jezior;
- nie należy odnawiać ani też konserwować rowów odwadniających w zlewniach jezior;
- w sytuacji planowania działań mogących wpłynąć na warunki hydrologiczne jezior lobeliowych należy decyzję o ich podjęciu konsultować każdorazowo z hydrologiem;
- wskazane jest podejmowanie działań niwelujących wpływ odwodnień – zasypywanie rowów, budowa przegród piętrzących itp.;
- gdy odwadniane do jezior tereny są rozległe, a sieć melioracyjna łączy wiele obiektów, niezbędne są analizy hydrologiczne oraz dialog z zarządcą terenu na etapie projektowania działań; wskazane jest wówczas ich etapowanie w dłuższym okresie czasu, z monitoringiem zachodzących na ich skutek zmian.

5. Inne zalecenia

- nie należy lokować punktów czerpania wody nad jeziorami lobeliowymi, gdy jest możliwe wykorzystanie do tego celu innych zbiorników;
- w przypadku lokalizacji punktu czerpania wody nad jeziorem lobeliowym, należy zadbać o to, aby droga prowadząca nad jezioro nie była udostępniona dla ruchu kołowego i aby był w tym rejonie egzekwowany zakaz wjazdu pojazdów mechanicznych do lasu; jeśli jest to możliwe, dojazd do jeziora należałoby zabezpieczyć szlabanem;
- w trakcie prowadzenia prac modernizacyjnych/rozbudowy punktu czerpania wody ulokowanego nad jeziorem lobeliowym sposób i zakres prowadzenia prac należy konsultować z RDOŚ.

- 6. Dobra praktyka komunikacji w trakcie opracowywania PZO
 - w całym procesie tworzenia PZO należy włączać przedstawicieli Lasów Państwowych do stałej współpracy i korzystać z ich pomocy w zakresie formułowania zapisów dotyczących gospodarki leśnej;
 - przy tworzeniu zapisów PZO wskazane jest odnoszenie się do przepisów wewnętrznych LP;
 - wskazane jest, aby w zespołach przygotowujących PZO były osoby z wykształceniem leśnym lub co najmniej posiadające znajomość terminologii stosowanej w leśnictwie i regulacji wewnętrznych LP;
 - niezbędnym elementem dialogu jest referowanie podstawowych zasad funkcjonowania ekosystemów wodnych, w szczególności ich zależności od otoczenia;
 - w sytuacji gdy różnice stanowisk uniemożliwiają dialog wskazana jest pomoc mediatora/facilitatora.

Dziękuję za uwagę

**Państwowe Gospodarstwo Leśne
Lasy Państwowe**

Regionalna Dyrekcja Lasów
Państwowych w Gdańsku
ul. Ks. Rogaczewskiego 9/19
80-804 Gdańsk
tel. 58 32 12 200
fax 58 30 21 125
sekretariat@gdansk.lasy.gov.pl